

Бердянський державний педагогічний університет
Кафедра української мови та славістики

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради Бердянського
державного педагогічного університету
від 02.09.2021 р., протокол №01

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни
підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Українська мова для журналістів
(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 061 Журналістика
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна
програма Журналістика
(назва освітньої програми)

Факультет філології та соціальних комунікацій
(назва факультету)

Бердянськ, 2021

Програма обов'язкової навчальної дисципліни дисципліни «Українська мова для журналістів» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 061 Журналістика

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Ганна Вусик, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та славістики

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 17.06.2021 р., протокол №10.

© БДПУ, 2021 рік

© Вусик Г.Л., 2021 рік

1. ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Українська мова для журналістів» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Журналістика» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 06 Журналістика, спеціальності 061 Журналістика.

Метою викладання навчальної дисципліни «Українська мова для журналістів» є різнобічний мовленнєвий розвиток майбутніх фахівців, усвідомлення місії комунікативної, репрезентативної та культурологічної функцій української мови в засобах масової інформації.

Основним **завданням** вивчення дисципліни є

- усвідомити суть понять «сучасна українська літературна мова», «національна мова», «мова ЗМК»;
- знати особливості публіцистичного стилю та його жанри;
- розрізняти особливості лексики, граматики, орфоепії, орфографії та етикету в мові ЗМК;
- знати орфоепічні, граматичні, лексичні, стилістичні норми української мови;
- уміти виступати з доповідями і повідомленнями перед аудиторією за результатами власної пізнавальної діяльності, дотримуючись орфоепічних і граматичних норм;
- дискутувати, переконливо аргументуючи особисту життєву позицію, узгоджуючи її із загальнолюдськими моральними і етичними нормами;
- писати твори, добираючи відповідні мовні засоби, виражаючи своє ставлення, враховуючи ситуацію спілкування, зокрема адресата;
- вільно користуватися словниками;
- редагувати неправильно побудовані речення, виправляти орфоепічні і граматичні помилки в мові ЗМК.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати**:

- 1) суть понять «сучасна українська літературна мова», «національна мова», «мова ЗМК»;
- 2) особливості публіцистичного стилю та його жанри;
- 3) особливості лексики, граматики, орфоепії, орфографії та етикету в мові ЗМК;
- 4) орфоепічні, граматичні, лексичні, стилістичні норми української мови.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**:

- 1) виступати з доповідями і повідомленнями перед аудиторією за результатами власної пізнавальної діяльності, дотримуючись орфоепічних і граматичних норм;
- 2) дискутувати, переконливо аргументуючи особисту життєву позицію, узгоджуючи її із загальнолюдськими моральними і етичними нормами;
- 3) писати твори, добираючи відповідні мовні засоби, виражаючи своє ставлення, враховуючи ситуацію спілкування, зокрема адресата;
- 4) вільно користуватися словниками;
- 5) редагувати неправильно побудовані речення, виправляти орфоепічні і граматичні помилки в мові ЗМК.

Основні програмні компетентності і результати навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

ЗК 11. Здатність спілкуватися державною мовою.	ПРН 11. Вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію, українською мовою.
--	---

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1 курс

Тема №1. Державна мова – мова професійного спілкування. Предмет і завдання курсу, його наукові основи. Поняття національної та літературної мови. Найістотніші ознаки літературної мови. мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Професійна мовнокомунікативна компетенція. Мовні норми. Типи мовних норм. Мовне законодавство та мовна політика в Україні.

Тема №2. Стилї сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні. Функціональні стилї української мови та сфера їх застосування. Основні ознаки функціональних стилїв. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилїв. Текст як форма реалізації мовнопрофесійної діяльності.

Тема №3. Спілкування як інструмент професійної діяльності. Спілкування і комунікація. Функції спілкування. Види, типи і форми професійного спілкування. Основні закони спілкування. Стратегії спілкування. Невербальні компоненти спілкування. Гендерні аспекти спілкування. Поняття ділового спілкування.

Тема №4. Риторика і мистецтво презентації. Поняття про ораторську (риторичну) компетенцію. Публічний виступ як важливий засіб комунікації. Мистецтво аргументації. Техніка і тактика аргументування. Мовні засоби переконування. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу. Види публічного мовлення. Презентація як різновид публічного мовлення. Типи презентацій. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації. Культура сприймання публічного виступу. Уміння ставити запитання, уміння слухати.

Тема №5. Формування навичок і прийомів мислення. Види, форми, прийоми розумової діяльності. мова і думка. Види, форми, прийоми розумової діяльності. Формулювання понять, порівняння і зіставлення, виділення головного, систематизація, узагальнення, аргументація, доведення, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, спростування, складання алгоритму, робота за аналогією, висування гіпотези, експериментування і моделювання.

Тема №6. Правила спілкування фахівця при проведенні зустрічей, переговорів, прийомів та по телефону. Загальні принципи і правила ділового спілкування фахівця: моральність, повага до інших людей, раціональність, правила критики та самокритики. Культура телефонного діалогу.

Тема №7. Терміни і термінологія. Загальнонаукові терміни. Терміни і термінологія. Лексика за сферою вживання. Термінологічна і професійна лексика, її відмінність від загальноповживаної. Функції та структурно-граматичні особливості слів-термінів. Джерела, походження, способи творення термінологічної лексики.

Тема №8. Спеціальна термінологія і професіоналізми. Правила вживання термінів. Терміни і професіоналізми. Творення професіоналізмів. Фразеологічні одиниці, кліше та використання їх у мовленні. Джерела походження фразеологізмів. Сфери вживання.

Тема №9. Гендерні аспекти мови змі: функціонування фемінітивів у мові українського медіа простору.

Тема №10. Точність і доречність мовлення. Складні випадки слововживання. Пароніми та омоніми. Вибір синонімів. Багатозначні слова. Синонімічний вибір слова. Словники синонімів та паронімів: правила користування. Пароніми та омоніми у мові фаху. Складноскорочені слова, аббревіатури та графічні скорочення. Аббревіатури загальноповживані та вузькоспеціальні у тексті (граматичні форми).

Тема №11. Стилїстичні можливості омонімії. Паронімія як стилїстичний засіб і як вада журналістського тексту.

Тема №12. Евфемізми як різновиди синонімів. Уміле й доречне використання евфемізмів у журналістських матеріалах.

Тема №13. Вживання слів іншомовного походження у фаховій літературі. Короткі відомості з історії розвитку термінологічної системи фаху. Аналіз вживання слів іншомовного походження в текстах професійної тематики. Особливості написання іншомовних слів: апостроф, м'який знак, букви И, І, Ї, Й, подвоєння приголосних. Особливості відмінювання. Правопис іншомовних прізвищ. Правопис іншомовних власних назв.

Тема №14. Роль фразеологізмів у мові мас-медіа. Трансформація фразеологізмів у мові мас-медіа. Фразеологізми як мовні кліше в засобах масової інформації. Мовні штампи. Уникнення мовних штампів у ЗМК (у пресі, на радіо, телебаченні). Фразеологізм і контекст. Номінативні функції фразеологізмів. Особливості перекладу фразеологізмів у журналістських текстах.

Тема №15. Фразеологія і збагачення засобів вираження в журналістському тексті. Етимологічне походження фразеологізмів. Фразеологічна одиниця в ролі заголовка.

Тема № 16. Форми колективного обговорення професійних проблем. Мистецтво перемовин. Збори як форма прийняття колективного рішення. Нарада. Дискусія. «Мозковий штурм» як евристична форма колективного обговорення проблеми.

Тема № 17. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації. Культура писемного ділового мовлення: загальна характеристика. Професійна документація журналістів. Особливості її складання та оформлення.

Тема № 18. Основні труднощі слововживання у діловому та професійному мовленні. Мовні помилки. Типи словників, їх функція та роль у підвищенні мовленнєвої культури.

2 курс

Тема №1. Написання прізвищ, імен та по батькові. Відмінювання прізвищ в українській мові. Граматичні особливості відмінювання українських прізвищ. Прізвисько.

Тема №2. Ділове листування: правила звернення, вибачення, відмови та прощання українською мовою. Кличний відмінок іменників (на прикладі етикетних формул звертань).

Тема №3. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах.

Тема №4. Норми вимови. Норми вимови голосних звуків. Норми вимови дзвінких і глухих приголосних звуків. Вимова слів іншомовного походження та аббревіатур. Засоби милозвучності української мови. Норми наголошування слів сучасної української літературної мови. Словесний наголос. Наголошування іменників. Наголошування прізвищ. Наголошування прикметників. Наголошування числівників. Фразовий наголос.

Тема №5. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування у-в, і-й.

Тема №6. Правила вживання м'якого знака (знака м'якшення). Правила вживання апострофа.

Тема №7. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків.

Тема №8. Правопис префіксів і суфіксів.

Тема №9. Написання слів іншомовного походження.

Тема №10. Іменник. Категорія роду іменників. Спільний рід. Розподіл незмінюваних іменників за родами. Категорія числа іменників. Однинні і множинні іменники

Тема №11. Правопис закінчень іменників. Закінчення іменників II відміни чоловічого роду в родовому відмінку однини. Закінчення іменників II відміни в родовому відмінку множини. Правопис іменників III відміни в орудному відмінку однини.

Тема №12. Прикметник. Правопис закінчень прикметників. Інші частини мови з прикметниковою словозміною. Категорія ступеня порівняння прикметників та прислівників та її форми. Творення і правопис вищого ступеня порівняння прикметників. Творення і правопис присвійних прикметників.

Тема №13. Числівник як частина мови. Семантичні і структурні розряди числівників. Правопис відмінкових форм числівників. Правопис складних числівників і відчислівникових складних слів.

Тема №14. Зв'язок числівників з іменниками.

Тема №15. Дієслово. Форми дієслова. Наказовий спосіб. Безособові форми на -но, -то. Творення і вживання дієприслівників.

Тема № 16. Синтаксичні норми. Порядок слів у реченні. Координація присудка з підметом. Керування в українській мові.

Тема № 17. Використання однорідних членів речення, вставних і вставлених конструкцій.

Тема № 18. Використання складних речень у мовленні.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Акастьолова О. Г., Майборода Н. Г., Хрушкова О. А. Українська мова за професійним спрямуванням: практикум: навчальний посібник. Дніпропетровськ, 2017. 112 с.

Антонюк Т.М., Борис Л.М., Стрижаковська О.С. Українська мова (за професійним спрямуванням): навчальний посібник для студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації. Чернівці: Місто, 2012. 272 с.

Вусик А., Греб М. Українська мова (за профспрямуванням): навч. посіб. Бердянськ: БДПУ, 2009. 184 с.

Гриценко Т. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 624 с.

Гуць М. В., Олійник І. Г., Ющук І. П. Українська мова у професійному спілкуванні: навчальний посібник. Київ: Міжнародна агенція «Веe Lone», 2004. 336 с.

Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2004. 480 с.

Караман С. О., Копусь О. А., Тихоша В. І. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник. Київ: Літера ЛТД, 2013. 544 с.

Литвинчук О. В. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник. Житомир: ЖДТУ, 2011. 212 с. 9.

Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спрямування: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2008. 352 с.

Симоненко Т. Українська мова за професійним спрямуванням: практикум. Київ: Академія, 2012. 272 с.

Додаткова

Вусик Г. Вступ до мовознавства: навч. посіб. Донецьк: Ноулідж (донецьке відділення), 2010. 358 с.

Вусик Г. Основи красномовства: навч. посіб. Донецьк: Ландон-XXI, 2013. 226 с.

Зубенко Л.Г. Культура ділового спілкування: навчальний посібник. Київ: ЕскОб, 2000.

Козачук Г.О. Українська мова. Практикум. Київ: Вища школа, 1991.

Інформаційні ресурси

Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)

Лінгвістичний портал MOVA.info <http://www.mova.info>

Wikipedia. <http://www.wikipedia.org>

Український лінгвістичний портал <http://www.ulif.org.ua/ulif/>

Портал української мови та культури <http://slovnyk.net/>

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ: впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, метод проблемного викладу матеріалу), робота з художнім текстом, метод бесіди, комп'ютерна підтримка навчального процесу.

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

Методи письмового контролю: письмовий тестовий контроль, підсумковий модульний тестовий контроль, виконання практичних завдань.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз, виступ з доповіддю, виконання презентації за темою, самостійного опрацювання, виконання індивідуального дослідного завдання, відпрацювання та демонстрація практичних навичок.

5. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ:
залік/екзамен

6. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90–100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78–89	добре		B (добре)
65–77			C (добре)
58–64	задовільно		D (задовільно)
50–57			E (задовільно)
35–49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1–34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

